

Ina largia ella lescha

Il deputau Daniel Blumenthal da Vella giavischa la realisaziun d'implonts da biogas – denton sin distanza dils vitgs

DA GIUSEP VENZIN

■ **Il president communal da Vella e deputau Daniel Blumenthal e duisch ulteriuras deputadas e deputai han inoltrau ina damonda che sefatschenta culs implonts da biogas alla regenza.** Els giavischan ina nova valetaziun dalla resca d'in tal implont ella vischinonza da habitadis. A Vella ei *Renzo Blumenthal* actualmeins vidlunder da planisar in tal implont che producescha energia cun biomassa dalla regiun. Quei implont duei vegnir realisau agl ur dil vitg. Ils vischins sedostan encunter la realisaziun digl implont ed argumenteschan culla segirtad, culs tuffians e cul disturbi dil maletg dil vitg. *Renzo Blumenthal* ha buca vuliu prender posiziun en caussa aschiditg che la damonda da baghegiar nova seigi buca inoltrada. Il president communal *Daniel Blumenthal* argumentescha da sia vart: «El Grischnun datti aunc negins implonts da biogas baghegiar schi datier dil vitg sco quel che duess vegnir realisau a Vella.» Da principi seigi el dil meini che la produziun d'energia cun biomassa seigi ina buna caussa. El valetescha denton ils prighels colligai cun in tal implont per memia grond. La valetaziun existenta dil prighel seigi munglusa ed el giavischa dalla regenza ina adattaziun. *Daniel Blumenthal* sereferescha sin accidents cun tals implonts che han gia caschunau unfrendas mortals en Tiaratudestga. La pusseivladad d'ina explosiun existi en mintga cass e perquei stoppi vegnir tschercau in liug cun dapli distanza dils habitadis. La damonda alla regenza sefatschenta buca espressivamein cuagl implont digl anteriur «mister Svizra», il connex ei denton evidents. *Daniel Blumenthal* lai buca valer che la vischnaunca vegli tsuschar la responsabladad al cantun. Ei seigi il cuntrari, culla valetaziun existenta stauschi il cantun la responsabladad alla vischnaunca.

Nova valetaziun dils prighels

«La lescha ha largias», di *Daniel Blumenthal*. «Perquei giavischein nus ina nova valetaziun dils prighels.» La valetaziun existenta dalla resca d'implonts da biogas sebase tenor ils deputai sin giudicaments per part antiquai. Els giudicaments maunchi oravontut la distanza necessaria tier habitadis. Per quei motiv vulan ils interpellants saver dalla regenza: Schebein las reglas da segirtad digl Institut per la perscrutaziun per l'agricultura e la tecnica agrara Tännikon tonschien per il giudicament d'implonts da biogas ella vischinonza directa dil vitg. Plinavon sche la regenza seigi era dil meini che implonts da biogas seigien in prighel potenzial per veta e sanadad e sche la regenza seigi prompta da pretender ina distanza da segirtad sufficiente tier la zona da habitat per implonts da biogas realisai ordeifer la zona da construcziun.

Ils vischins sedostan

Sin fundament dalla damonda da baghegiar dalla fin d'uost digl onn vargau han plirs vischins da Curtgin Risch e contuorn recurriu. Tuttas protestas han criticau il liug previu. Denter auter ei era la cumpatibilitad ecologica vegnida messa en damonda. La biomassa stoppi vegnir transportada neutier sur grondas distanzas. Era il fried presuntiv vegn tematisau.

Igl avrel vargau ha *Renzo Blumenthal* presentau alla suprastanza in niev project plazzaus rodund 30 meters pli el nord e consequentamein pli datier dil Hotel Gravas. Dacuort ha giu liug a Vella ina informaziun davart igl implont da biogas. Envidau haveva «Energia Svizzera» a quella informaziun. Sco il vischin *Sep Cantieni* critichescha ei l'invitaziun stada fetg selectiva. Certs vischins che hagian protestau encunter la realisaziun seigien vegni ignorai.

Ils 23 d'uost han 14 vischins directs visitau ad Uttwil el cantun Friburg in implont da biogas baghegiu igl onn

Il president communal da Vella *Daniel Blumenthal* (dretg) vul buca evitar igl implont da biogas da *Renzo Blumenthal*. El giavischa denton dapli distanza dil vitg.

vargau. Il suprastont *Giovanni De Giorgi* ha accumpignau la gruppa. *Sep Cantieni* ha informau: «Il pur ha concediu da haver carplinas cun vischins datier e da lunsch. Els tuffians selaijan buca evitar.» Il pur hagi era stuiu construir ina ulteriura preit encunter la canera dils motors.

Dapli ni meins valeta?

Alla informaziun avon in meins ha il

representant dalla interpresa Biomass-Energie da Zollikon manegiau ch'igl implont da biogas augmenti la valeta dils habitadis vischinonts.

In dils presents hagi manegiau, lu seigi ei il meglier da construir igl implont enamez il vitg da Vella visavi la stizun dil Volg. Dacuort hagi la vischnaunca concediu in credit da 50 000 francs per ina studia davart l'utilisaziun raschuneivla dalla zona

verda. Alla informaziun ein ils presents era vegni informai ch'ina part dalla puschna vegni menada en lingias a Vella – quei da beins purils che sesanflan a Degen, Vattiz, Morissen, Cumbel e Vella.

Silla damonda sch'el baghegi era sia casa ella vischinonza digl implont da biogas, hagi *Renzo Blumenthal* buca vuliu rispunder concret e detg: «En dus onns vesis vus quei.»

«Tgi che va buca cul temps – va cul temps»

La Scuntrada e formaziun Surselva ha tratg bilanza e presentau il program da 2008/2009

■ **(anr/sb) La Scuntrada e formaziun Surselva (SFS) va novas vias e vul extender sia purschida sigl entir Grischnun. Tier la nova strategia dalla SFS s'audan sper ils cuors era occurrenz, referats e scolaziuns per incumbensa da tiarzas personas. Uonn porscha la SFS per l'emprema ga in program da cultura.** «Tgi che va buca cul temps – va cul temps», scriva il gestiunari digl SFS, *Martin Mathiuet*, en l'introducziun dil cudischet da cuors pil 2008/09. Dapi varga 20 onns porscha la Scuntrada e formaziun Surselva cuors e scolaziuns per mintgin. Als cuors tradiziunals, che fuvan fetg dumandai avon onns, separticipeschan pli e pli paucs. Mo cun quels cuors savess la SFS buca exister pli e ha perquei stuiu svilupper ina nova strategia.

Extender la purschida

Bunas experientschas ha la SFS fatg ils onns vargai cun purschidas novas sco seminaris d'economia, cuors d'emprender per juniors e cuors intensivs da lungatg. Ina buna petga d'existenza ein era ils cuors ch'ei vegni organisai per tiarzas personas. «In success enorm havein nus giu culs seminaris d'economia che nus havein organisau ensemen cuagl Agid da muntogna svizzer», ha *Martin Mathiuet* tratg bilanza. Igl onn 2008/09 organischescha la SFS tals semi-

Cuors tradiziunals ein strusch pli giavischai. Cun purschidas novas sco per exempel l'jamban d'emprender (foto) vul La Scuntrada e formaziun Surselva segirar siu avegnir.

naris el Grischnun central. «Cun seminaris d'economia e cuors per incumbensa da tiarzas personas vulein nus seposiziunar egl entir Grischnun ils proxims onns», ha il gestiunari declarau sia finamira.

Program 2008/09

Malgrad il grond sustegn da sponsurs, incumbensaders ed inserents siara la SFS il quen annual 2007/08 cun ina sperdita da rodund 10 000 francs. En quei onn da quen ein 1640 personas separticipadas a cuors dalla SFS (2005/06 haveva la SFS aunc saviu dumber 2184 participonts). Tenor *Martin Mathiuet* han ins stuiu intensivar la reclama e quei caschuni dabia cuosts. «Nus stuein calcular fetg exact e savein regalar nuot», ha il gestiunari declarau. El program che vegn reparit proximein ellas casadas en Surselva anfl'el lectur ina pagina cun gratulaziuns als diplomands ed allas diplomandas cun notas da rang ed alla megliera maturanda 2008. Integrai ein era la Formaziun-Bildung-Regiun-Surselva, sponsurs ed inserents. Lu secapescha ina paleta da cuors da computer, d'economia e professiun, cuors per juniors e da lungatgs. Il seminari d'economia vegn amplificau cun moduls specials. Ella purschida dat ei era vinvon ina vasta purschida da cuors tradiziunals.

90 000 francs per la cultura

Il program cultural ei ina nova purschida dalla SFS. Per quei program cun 15 occurrenz ei in budget da 90 000 francs previus. «Nus vulein buca concurrenzar enzatgi mobein porscher in program cultural che negin auter porscha», ha *Martin Mathiuet* declarau sia filosofia. Igl intent seigi da schar entrar gratuit allas occurrenz che han liug egl anteriur hotel Arena Alva a Laax. Per quei gartegi vegn in'acziun da batlegiar lantschada. Siu giavisch fussi da saver perschader in'entira armada da donaturs da quella filosofia.

Lentschatta dil program dat la gruppa da teater Muntanellas cul toc «notg mumma». Ils 12, 13 e 14 da settember sepresentan las acturas *Natalia Gliott* e *Sonia Vinzens* silla tribuna dil teater pign a Laax. Ulteriuras uettas dil program ein seras da discuors cul plevon reformau *Andreas Cabalzar*, cul directur da Radio e Televisiun Rumantscha *Bernard Cathomas* ni cul redactor *Andreas Joos* e la schurnalista *Maria Cadruvi* che stattan cuort avon la pensiun. Plinavon dat ei concertinos, exposiziuns, referats mo era la rangaziun dalla Plema d'aur 2008 ed il dieschavel giubileum dil Cerchel da praulas Surselva han liug a Laax.

Ulteriuras informaziuns sut www.scuntradasurselva.ch